

АНОТАЦІЯ

Голоботовський В. І. Криміналістичні засади встановлення ситуаційних обставин пострілу з нарізної вогнепальної зброї. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право». – Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2021.

Дисертацію присвячено комплексному дослідженню ситуаційних обставин пострілу з нарізної вогнепальної зброї при розслідуванні кримінальних правопорушень. Тематика є надзвичайно важливою в Україні у зв'язку із розгортанням збройного конфлікту на сході України, появою в тіньовому обороті значної кількості зразків бойової зброї і відповідно подальшим застосуванням такої зброї з метою вчинення кримінальних правопорушень. Довготривале ведення бойових дій на території нашої країни створює умови для появи та застосування при вчиненні злочинів саме нарізної вогнепальної зброї та елементів її спорядження, у тому числі новітніх її зразків, а не лише зброї цивільного обігу, що може ускладнювати проведення судової експертизи зброї за експертною спеціальністю 3.2 «Балістичне дослідження слідів зброї, слідів пострілу та ситуаційних обставин пострілу».

У результаті аналізу наукових джерел висвітлено генезис встановлення ситуаційних обставин пострілу із нарізної вогнепальної зброї з погляду його періодизації на п'ять етапів. Встановлено, що методики які стосуються досліджень ситуаційних обставин пострілу та які були розроблені за часів СРСР потребують суттєвих оновлень (переробка, доповнення тощо), а методики розроблені за часів незалежної України потребують удосконалення до сучасних вимог. Звернено увагу на існуючий нормативно закріплений перелік завдань дослідження слідів зброї, слідів пострілу та ситуаційних обставин пострілу, який повинен бути розширений принаймні двома окремими завданнями:

- 1) встановлення можливості ведення прицільної стрільби (пострілу);
- 2) встановлення траєкторії рикошету снаряду.

Розкрито значення ситуаційних досліджень, які допомагають здійснити об'єктивне пізнання події кримінального правопорушення та правильно застосувати матеріальні норми закону, а отже і забезпечити охорону прав і законних інтересів відповідних суб'єктів кримінального процесу. Наведено приклади застосування спеціальних техніко-криміналістичних засобів і криміналістичних методик щодо встановлення ситуаційних обставин пострілу з нарізної вогнепальної зброї при розслідуванні злочинів, дано оцінку ситуаційним обставинам в різних криміналістичних ситуаціях.

Розглянуто міжнародний досвід проведення ситуаційних досліджень та відтворення конкретних моделей подій за допомогою 3D анімації. Приділено увагу програмному забезпеченню, яке широко використовується криміналістами для реалізації даного методу та запропоновано запровадити даний метод досліджень у вітчизняну криміналістику. Даний метод дозволяє панорамно змодельовати місце події (наприклад, за допомогою лазерного сканера, який «зчитує» ділянку місцевості чи приміщення), при наявності відео-фото фіксації пострілу співставити дані місця події, положення стріляючого, послідовність пострілів, інтенсивність й іншу інформацію та в результаті за наявними вихідними даними створити графічне слайд-шоу або 3D-відео процесу пострілу. Розроблено та запропоновано впровадити в практичну діяльність автоматизовану інформаційно-пошукову систему, в якій міститься база даних із слідами відкладання продуктів пострілу з різних зразків нарізної зброї та різної дистанції.

Наведено авторське бачення чинників, що впливають визначення ситуаційних обставин пострілу з нарізної вогнепальної зброї, серед яких: зміст і якість наданих матеріалів для дослідження і порівняння; конкретна обстановка під час скоєння злочину; балістичні і якісні характеристики нарізної вогнепальної зброї, патронів, куль, елементів спорядження; час, який пройшов з моменту події до моменту проведення експертизи; вплив різноманітних факторів

на процес слідоутворення та виявлення й вилучення слідів техніко-криміналістичними засобами (погодні умови, якість освітлення, маскування та знищення слідів тощо). Розроблено спосіб моделювання траєкторії снаряду, стріляного з ручної стрілецької зброї, який дозволяє проводити експериментальну стрільбу за умов відсутності оригіналу об'єкту зі слідами пострілу з місця події або незначних розмірів такого об'єкту.

Акцентовано увагу на вкрай важливому значенні попередніх досліджень на місці події за фактом застосування нарізної вогнепальної зброї, актуальності здійснення експертного супроводу та консультативно-дорадчої допомоги слідству для отримання максимальної кількості об'єктивної інформації про подію злочину, скорочення часу розслідування, забезпечення достатньої кількості належних і допустимих доказів. Запропоновано в обов'язковому порядку залучати експертів-балістів для проведення огляду місця події у всіх випадках застосування вогнепальної зброї з метою підвищення ефективності досудового розслідування. Науково аргументовано розроблення та нормативне закріплення типових інструкцій (технологічні карти, методики тощо) вирішення конкретних ситуаційних завдань із встановлення обставин пострілу з нарізної вогнепальної зброї у ході слідчих (розшукових) дій до яких відноситься у тому числі й огляд місця події та надано рекомендації зі створення таких інструкцій.

У ході дослідження висвітлено методологічну основу досліджень на місці події, перераховано попередні балістичні дослідження на місці події та розкрито їх основну мету. Розглянуто організаційно-управлінські засади діяльності Експертної служби МВС та експертних установ системи Мінюсту щодо особливостей та порядку призначення і проведення ситуаційних експертиз із встановлення ситуаційних обставин пострілу з нарізної зброї. Узагальнено інформацію щодо переліку методик, що стосуються визначення ситуаційних обставин пострілу з нарізної вогнепальної зброї та проаналізовано найбільш сучасні з них. Обґрунтовано необхідність створення методики встановлення ситуаційних обставин пострілу з нарізної вогнепальної зброї, а також визначено її структуру та основні положення. Звернута увага на експертні помилки, які

мають місце при проведенні судових експертиз зброї з встановлення ситуаційних обставин пострілу з нарізної вогнепальної зброї та наведено рекомендації з їх усунення.

Виходячи із вимог сьогодення запропоновано розширити перелік комплексних експертиз таким видом комплексної експертизи як судово-фототехнічна (портретна) експертиза, комп'ютерно-технічна, відео-, звукозапису та судова експертиза зброї та слідів і обставин її використання, якою повинні вирішуватись питання ідентифікації предметів (зброї та перешкод), ділянок місцевості, приміщення, осіб тощо за зображеннями, які зафіксовані на аналогових і цифрових носіях, а також здійснюватись відтворення подій в 3D візуалізації.

Ключові слова: судова балістика, ситуаційні обставини пострілу, нарізна вогнепальна зброя, сліди застосування зброї, судова експертиза зброї, експертна методика, спеціаліст, висновок експерта.

SUMMARY

Holobotovskyi V. Forensic principles of establishing the situational circumstances of a shot from a rifled firearm. Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

The thesis for the degree of Doctor of Philosophy in specialty «081 – Law». – National Academy of Internal Affairs, Kyiv, 2021.

The dissertation is devoted to the complex investigation of situational circumstances of a shot from a rifle in the investigation of crimes. The topic is extremely important in Ukraine, in light of the fact that as a result of the armed conflict in eastern Ukraine many shadow weapons appear in the shadow turnover, which are subsequently committed by their offenses in their controlled territory. Such a leap of arms creates the conditions for the widespread use of rifles and military arsenal gear, not just the arsenal of civilian weapons, which may complicate the execution of certain

expert techniques that are based on outdated techniques and models and are geared toward civilian weapons.

As result of all-round research, analysis of empiric material, the authorial understanding of genesis of establishment of situational circumstances of shot given from the threaded rifled firearms from the point of view of his division into periods on five stages. It is set that methodology that touch researches of situational circumstances of shot and that were worked out in the days of the USSR need the substantial updating (processing, addition and others like that), and methodologies are worked out in the days of independent Ukraine need an improvement to the modern requirements, and also paid attention to the existent normatively envisaged list of tasks of research of tracks of weapon, tracks of shot and situational circumstances of shot that must be extended at least by two separate tasks (by subtasks): 1) establishment of possibility of conduct of the aiming firing (to the shot); 2) establishments of trajectory of ricochet to the projectile.

The value of results undertaken situational studies, that expose objective cognition of that took place in reality, is exposed, and gives an opportunity correctly to apply the material norms of law, and thus, and to provide the guard of rights and legal interests of corresponding subjects of criminal process. Examples of application of the special criminalistics facilities and criminalistics methodologies made in relation to establishment of situational circumstances of shot from the threaded rifled firearms at investigation of crimes, an estimation given to the situational circumstances in different criminalistics situations, and the proper ground of expert conclusion indicated.

International experience is considered within the limits of the article of research and separate situational circumstances that are distinguished, to our opinion, it is necessary to plug in the list of necessary during realization of identification examination of weapon, establishment of situational circumstances of shot and recommendations are set forth in relation to expansion of list of tasks of tracks to the weapon, tracks of shot and situational circumstances of shot.

Technical progress of foreign countries is reflected scientifically that allows to conduct situational researches and recreate the certain models of events by means of a 3D animation and paid attention to integral software 3D Forensic, that is widely used by criminal lawyers in the USA and it offers to enter this method of researches on in-home criminalistics of a 3D design of place of shot from the threaded rifled firearms.

Attention is accented on the extremely important value of previous researches in place of event in fact of application of the threaded rifled firearms, actuality of realization of expert accompaniment and consultative-deliberative help to investigation, for the receipt of maximal objective information content about the event of crime, reduction of the real term of investigation, providing of sufficient amount of competent and possible evidences in business. It suggested attracting experts from ballistics for realization of review of place and event of crime in all cases of application of rifled firearms, with the aim of increase of efficiency of investigation of criminal realizations.

Authorial vision over of factors is brought, that the decisions of situational circumstances of shot influence from the threaded rifled firearms: maintenance and quality of the given materials for research and comparison; a certain situation(circumstances) is during the commission of crime; ballistic and quality descriptions of the threaded rifled firearms, cartridges, bullets, elements of equipment; time that passed from the moment of event to the moment of realization of examination; influence of various factors on the process of слідоутворення and exposure and exception of tracks by criminalistics facilities (weather terms, quality of illumination, disguise and elimination of tracks and others like that).

Authorial vision over of factors is brought, that the decisions of situational circumstances of shot influence from the threaded shooting-iron: maintenance and quality of the given materials for research and comparison; a certain situation(circumstances) is during the commission of crime; ballistic and quality descriptions of the threaded shooting-iron, cartridges, bullets, elements of equipment; time that passed from the moment of event to the moment of realization of examination; influence of various factors on the process of formation of tracks and exposure and

exception of tracks by criminalistics facilities (weather terms, quality of illumination, disguise and elimination of tracks and others like that).

During research methodological basis of researches is reflected in place of event, previous ballistic researches are enumerated in place of event and they are exposed primary purpose - urgent and operative receipt for a limit span of time of information about the circumstances of perfect by means of the threaded shooting-iron of criminal offence, that is used for crime detection for to fresh tracks.

Organizationally administrative principles of activity of Expert service of Ministry of internal affairs and expert establishments of the system of Ministry of justice considered, in relation to features and order setting and realization of situational examinations from establishment of situational circumstances of shot from the threaded weapon.

Information generalized on the list of methodologies that touch the decision of situational circumstances of shot from the threaded rifled firearms, and it taken to the detailed analysis most modern from them. Displacing attention on the row of defects, or expert errors have that place during realization of judicial examinations of weapon from establishment of situational circumstances of shot from the threaded rifled firearms, that needs to be taken into account during realization of examinations, that will improve quality as undertaken studies so of conclusion of expert.

Going out the requirements of present time, it is set that the list of complex examinations must be complemented by such type of complex examination as a judicial photographic technique examination computer-technical, to video, audio recording and judicial examination of weapon and tracks and circumstances of her use, that it must decide the questions of authentication of objects (weapon and obstacles), areas of locality, apartment, persons and others like that after images that is fixed on analog and digital transmitters, and also to come true recreation of events in a 3D visualization.

Keywords: forensic ballistics, situational circumstances of shot, rifled firearms, tracks of application of weapon, judicial examination of weapon, expert methodology, specialist, conclusion of expert.